

Sygn. akt II AKa 324/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 kwietnia 2023 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący: SSA – Dorota Radlińska

Sędziowie: SA – Anna Zdziarska

SO (del.) – Anna Grodzicka - spr.

Protokolant: stażysta Klaudia Kulbicka

przy udziale prokuratora Anety Michałowskiej-Zielińskiej

po rozpoznaniu w dniu 29 marca 2023 r.

sprawy 1. M. W., córki S. i T. z domu K., urodzonej (...) w C.

oskarżonej o czyny z art. 296 § 1 i 3 k.k., art. 231 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. (x3) i art. 231 § 1 k.k. (x2)

2. E. O. (1), córki H. i K. z domu G., urodzonej (...) w P.

oskarżonej o czyny z art. 231 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. (x3)

na skutek apelacji wniesionych przez obrońców oskarżonych i prokuratora

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 26 kwietnia 2021 r., sygn. akt XVIII K 337/19

uchyla zaskarżony wyrok w stosunku do oskarżonych M. W. oraz E. O. (1) i sprawę w tym zakresie przekazuje Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

UZASADNIENIE		
Formularz UK 2	Sygnatura akt	II AKa 324/21
Załącznik dołącza się w każdym przypadku. Podać liczbę załączników:	3	
1. CZEŚĆ WSTĘPNA		

1.1. **Oznaczenie wyroku sądu pierwszej instancji**

Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 26 kwietnia 2021 r., sygn. akt XVIII K 337/19

1.2. **Podmiot wnoszący apelację**

oskarżyciel publiczny albo prokurator w sprawie o wydanie wyroku łącznego

oskarżyciel posiłkowy

oskarżyciel prywatny

obrońcy oskarżonych

oskarżony albo skazany w sprawie o wydanie wyroku łącznego

inny

1.3. **Granice zaskarżenia**

1.1.1. ***Kierunek i zakres zaskarżenia***

na korzyść

na niekorzyść

w całości

w części

#

co do winy

#

co do kary

#

co do środka karnego lub innego rozstrzygnięcia albo ustalenia

1.1.2. ***Podniesione zarzuty***

Zaznaczyć zarzuty wskazane przez strony w apelacji		
#	art. 438 pkt 1 k.p.k. – obraza przepisów prawa materialnego w zakresie kwalifikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu	
#	art. 438 pkt 1a k.p.k. – obraza przepisów prawa materialnego w innym wypadku niż wskazany w art. 438 pkt 1 k.p.k., chyba że pomimo błędnej podstawy prawnej orzeczenie odpowiada prawu	
#	art. 438 pkt 2 k.p.k. – obraza przepisów postępowania, jeżeli mogła ona mieć wpływ na treść orzeczenia	
#	art. 438 pkt 3 k.p.k. – błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, jeżeli mógł on mieć wpływ na treść tego orzeczenia	
#	art. 438 pkt 4 k.p.k. – rażąca niewspółmierność kary, środka karnego, nawiązki lub niesłusznego zastosowania albo niezastosowania środka zabezpieczającego, przypadku lub innego środka	
#	art. 439 k.p.k.	
#	brak zarzutów	

1.4. ***Wnioski***

#	Uchylenie	#	Zmiana
---	-----------	---	--------

2. Ustalenie faktów w związku z dowodami przeprowadzonymi przez sąd odwoławczy

1.5. Ustalenie faktów

1.1.3. Fakty uznane za udowodnione				
Lp.	Oskarżony	Fakt oraz czyn, do którego fakt się odnosi	Dowód	Numer karty
1.1.4. Fakty uznane za nieudowodnione				
Lp.	Oskarżony	Fakt oraz czyn, do którego fakt się odnosi	Dowód	Numer karty

1.6. Ocena dowodów

1.1.5. Dowody będące podstawą ustalenia faktów		
Lp. faktu z pkt 2.1.1	Dowód	Zwięźle o powodach uznania dowodu

1.1.6. Dowody nieuwzględnione przy ustaleniu faktów (dowody, które sąd uznał za niewiarygodne oraz niemające znaczenia dla ustalenia faktów)	

Lp. faktu z pkt 2.1.1 albo 2.1.2	Dowód	Zwiężle o powodach nieuwzględnienia dowodu

3. STANOWISKO SĄDU ODWOŁAWCZEGO WOBEC ZGŁOSZONYCH ZARZUTÓW i wniosków		
Lp.	Zarzut	
3.1.	<p>Apelacja obrońcy oskarżonej M. W. adw. A. N. - k. 4448-4474, t. XXII</p> <p>Obraza przepisów postępowania, mająca wpływ na treść wyroku, a mianowicie:</p> <p>a. art. 6 k.p.k. w zw. z art. 85 § 1 k.p.k. poprzez reprezentację oskarżonej przez obrońców, którzy bronili oskarżonej E. O. (1) (skarbnika gminy L.), której interesy w niniejszym procesie są sprzeczne z interesem oskarżonej M. W. (wójta gminy L.)</p> <p>b. naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów przewidzianej w art. 7 k.p.k.</p> <p>c. naruszenie art. 410 k.p.k. poprzez zaniechanie przez Sąd I instancji oparcia zaskarżonego wyroku na całokształcie okoliczności ujawnionych w toku rozprawy głównej, a w szczególności takich jak przygotowanie projektów przedmiotowych decyzji zwalniających z obciążeń podatkowych przez odpowiednich pracowników merytorycznych oraz zaaprobowaniu ich przez skarbnik gminy, faktu zawarcia umów przedwstępnych dzierżawy nieruchomości w formie aktu</p>	<p># zasadny (zarzut z pkt IIa) apelacji obrońcy M. B.-W. oraz zarzut z pkt I apelacji prokuratora)</p> <p># częściowo zasadny</p> <p># niezasadny</p>

notarialnego wyrażenia, wyrażenia zgody na zawarcie tych umów przez radę gminy, stałego opiniowania przez radców prawnych procesu wydawania uchwał przez radę gminy

d. naruszenie art. 9 § 1 k.p.k. w zw. z art. 167 k.p.k. w zw. z art. 2 § 2 k.p.k. poprzez niewyczerpanie inicjatywy dowodowej w celu zweryfikowania tezy przyjętej bez jakichkolwiek dowodów przez Sąd I instancji, iż gmina L. była w 2013 r. w obliczu niewypłacalności i zarządu komisarycznego i oskarżona nie miała innego wyjścia niż zawarcie umowy ze spółką (...), podczas gdy ustalenie tej kwestii wymaga wiedzy specjalnej i Sąd powinien był postanowić o dopuszczeniu opinii biegłego z zakresu finansów samorządowych

e. naruszenie art. 4 i 5 § 2 k.p.k. poprzez rozstrzygnięcie na niekorzyść oskarżonej zachodzących w sprawie wątpliwości co do jej winy, w sytuacji, gdy brak było jednoznacznych dowodów wskazujących na pozorność umowy zawartej ze spółką (...).

Błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, który miał wpływ na jego treść wyroku polegający na uznaniu przez Sąd I instancji, iż oskarżona dopuściła się zarzucanego jej czynu działając umyślnie, tj. przewidując możliwość popełnienia zarzucanego jej czynu, chciała go popełnić, co w konsekwencji doprowadziło do błędnego przyjęcia, że oskarżona swoim zachowaniem wyczerpała znamiona zarzucanych jej czynów, podczas gdy z treści zebranego w sprawie materiału dowodowego, m. in. faktu przygotowania projektów decyzji

przez uprawnionych pracowników merytorycznych i zaaprobowanych przez skarbnika gminy, zawarcia umów dzierżawy w formie aktu notarialnego, podjęcie uchwał rady gminy w przedmiotowych sprawach pozytywnie zaopiniowanych przez radców prawnych, pozytywnego stanowiska ustawowych organów nadzoru, tj. Regionalnej Izby Obrachunkowej oraz Wojewody Mazowieckiego, wynika, że dopełniła wszelkich aktów należytej staranności w celu ustalenia, że podejmowane przez czynności objęte zarzutem są zgodne z prawem i powinna podlegać ochronie wynikającej z art. 30 k.k. z uwagi na jej działania w usprawiedliwionym błędzie co do bezprawności.

Naruszenie prawa materialnego, a mianowicie:

art. 1 § 3 k.k. co do czynu objętego punktem I wyroku, poprzez skazanie oskarżonej w sytuacji, gdy z ustaleń poczynionych przez Sąd I instancji wynika, że oskarżona działała w atypowej sytuacji motywacyjnej, chęci ochrony samorządności gminnej, co stanowi czynnik wyłączający winę,

art. 231 k.k. w zw. z art. 171 Konstytucji RP poprzez przyjęcie przez Sąd I instancji, że sąd karny jest uprawniony do samodzielnej oceny czy wydana decyzja administracyjna jest legalna, podczas, gdy to powinno być wykazane we właściwym trybie oraz art. 231 k.k. poprzez nieuzasadnione przyjęcie przez Sąd I instancji, że oskarżona nadużyła swoich uprawnień poprzez błędną interpretację pojęcia „ważny interes społeczny” udzielając wymienionych w wyroku zwolnień podatkowych, podczas, gdy z prawidłowej

subsumpcji ustalonego stanu faktycznego wynika, że interpretacja oskarżonej była prawidłowa, a nadto od oceny legalności działań i prawidłowej gospodarki finansowej gminy są wymienione w art. 171 Konstytucji organy państwowe,

art. 231 k.k. poprzez przyjęcie, że znamiona tegoż przepisu w zakresie działania na szkodę interesu publicznego wypełnia hipotetyczne narażenie gminy L. na potencjalne roszczenia odszkodowawcze ze strony podmiotów, którym umożliwiono składanie roszczeń dotyczących przedmiotowej nieruchomości oraz uniemożliwienie potencjalnym zainteresowanym ubieganie się o nabycie nieruchomości podczas, gdy prawidłowa wykładnia tego przepisu prowadzi do wniosku, że zastosowanie ten przepis znajdzie tylko wtedy, gdy ryzyko zaistnienia jest realne, a nie czysto hipotetyczne

art. 296 k.k. w zw. z art. 83 § 1 k.c. (czyn przypisany w pkt I wyroku) poprzez nieuzasadnione przyjęcie, że oskarżona zawierając umowę ze spółką (...) wyrządziła gminie L. szkodę wielkich rozmiarów, podczas gdy z ustalonego przez Sąd stanu faktycznego wynika, że oskarżona wykonywała tu obowiązki wynikające z właściwych przepisów prawa cywilnego i podjętych uchwał przez radę gminy, a przy tym Sąd I instancji nie ocenił w ogóle ważności umowy dysymulowanej, co ma kluczowe znaczenie dla ustalenia bezprawności działania oskarżonej.

Apelacja obrońcy oskarżonej E. O. (1) adw. B. L. (k. 4497-4504, t. XXIII)

Naruszenie przepisów prawa procesowego, a mianowicie:

art. 4 k.p.k. i art. 7 k.p.k. poprzez dokonanie dowolnej oceny materiału dowodowego zgromadzonego sprawie oraz nierozważenie i pominięcie przy orzekaniu okoliczności istotnych i przemawiających na korzyść oskarżonej E. O. (1) (wyszczególnienie okoliczności jak w ppkt a i b apelacji)

art. 410 k.p.k. poprzez pominięcie przy orzekaniu korzystnych dla oskarżonej zeznań R. B., które Sąd uznał w całości za wiarygodne

art. 413 § 2 k.p.k. poprzez nieprecyzyjne określenie czynu przypisanego oskarżonej w części dyspozytywnej wyroku w pkt IX poprzez niewskazanie wartości rzekomej szkody, którą poniosła gmina L. w 2012 r. z tytułu umorzenia zaległości w podatku na rzecz spółki (...), (...), (...) oraz braku wskazania podstaw przyjęcia przez Sąd I instancji wartości tej szkody na łączną kwotę 241 959,25 zł

Błąd w ustaleniach faktycznych polegający na:

a. wadliwym ustaleniu, że oskarżona działała na szkodę interesu publicznego i ocenienie tej przesłanki z pominięciem ogólnych dochodów Gminy w poszczególnych latach 2021-2016 oraz faktu, jaki procent dochodów Gminy stanowiły kwoty umorzeń zaległości z tytułu podatku od nieruchomości;

b. wadliwym ustaleniu, że oskarżona nie dopełniła ciężących na niej obowiązków i nienależycie dokonała wstępnej kontroli finansowej dokumentacji przedkładanej przez podatników wnioskujących o

umorzenie zaległości podatku od nieruchomości wraz z odsetkami za zwłokę;

c. wadliwym ustaleniu, że Gmina otrzymująca od spółek występujących o umorzenie zaległości podatkowych, darowizny z tytułu sponsoringu i promocji marketingowej, w zamian umarzała podatki tym podmiotom z tytułu zaległości w podatku od nieruchomości (wymiana barterowa wg określenia Sądu)

Naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez błędną wykładnię art. 67a Ordynacji podatkowej w szczególności sformułowań „ważnego interesu podatnika” i „interesu publicznego” oraz pominięcia faktu, iż decyzje u umorzeniach zaległości podatkowej są decyzjami uznaniowymi organu podatkowego w ramach postępowania administracyjnego

Apelacja prokuratora (k. 4480-4487, t. XXIII) co do oskarżonej M. W. w części dotyczącej rozstrzygnięcia o winie w zakresie czynu z art. 231 § 1 k.k. opisanego w punkcie V aktu oskarżenia, co do którego umorzono postępowanie karne w punkcie 6 wyroku oraz w części dotyczącej rozstrzygnięcia o karze w zakresie czynów określonych w punktach I-IV i VI aktu oskarżenia oraz przypisanych oskarżonej w punktach 1, 3, 4, 5, 7a i 7b wyroku

Obraza przepisów prawa materialnego, tj. art. 102 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. polegająca na wyrażeniu błędnego poglądu, że w odniesieniu do czynu zarzucanego oskarżonej w punkcie

V aktu oskarżenia popełnionego w dniu 17 października 2013 r. i zakwalifikowanego jako przestępstwo z art. 231 § 1 k.k. – termin przedawnienia winien być ustalony na podstawie art.102 k.k. w brzmieniu ustawy sprzed nowelizacji na mocy ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r., Nr 396) obowiązującym do dnia 2 marca 2016 r., co skutkowało niezasadnym umorzeniem postępowania karnego w tym zakresie.

Rażąca niewspółmierność kary orzeczonej wobec oskarżonej M. W. polegającej na wymierzeniu kary łącznej 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 3 lat, a więc w wysokości jedynie nieznacznie przewyższającej najwyższą z kar orzeczonych za poszczególne przestępstwa oraz z zastosowaniem środka probacyjnego podczas, gdy okoliczności sprawy, w tym charakter naruszonych dóbr prawnych, liczba czynów, czasokres trwania poszczególnych czynów, wysokość wyrządzonej szkody, a także względy prewencji ogólnej wskazują, iż wobec oskarżonej powinna zostać orzeczona bezwzględna kara 2 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności obowiązek naprawienia szkody wyrządzonej czynem z art. 296 § 3 k.k. w wysokości 1 361 082,19 zł.

Zwięźle o powodach uznania zarzutu za zasadny, częściowo zasadny albo niezasadny

Zarzut obraży art. 6 k.p.k. w zw. z art. 85 § 1 k.p.k. - podniesiony w pkt IIa) apelacji obrońcy oskarżonej M. W. – okazał się zasadny, co w realiach przedmiotowej sprawy skutkowało uchynieniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania.

Dokonana przez Sąd Apelacyjny analiza akt sprawy – w aspekcie przysługującego oskarżonym prawa do obrony - potwierdziła zasadność tego zarzutu. Słusznie wskazuje skarżący, że sprawowanie obrony przez wspólnego obrońcę M. W. i E. O. (1), w sytuacji powiązań ich zarzutów, charakteru relacji służbowej i treści wyjaśnień oskarżonych, było sprzeczne z treścią art. 85 § 1 k.p.k. Ewidentnym błędem Sądu pierwszej instancji było dopuszczenie do sytuacji prowadzenia obrony przez tego samego obrońcę (adw. B. L. reprezentowała jednocześnie oskarżoną M. B.-W., jak i E. O.), a także wzajemnego zastępowania się obrońców na poszczególnych terminach rozpraw pomimo, że interesy oskarżonych pozostawały w sprzeczności.

Zapewnienie oskarżonemu prawa do obrony należy do najważniejszych zadań sądu w toku postępowania karnego. Z tego względu przepis art. 85 § 1 k.p.k. dopuszcza możliwość prowadzenia przez jednego obrońcę obrony kilku oskarżonych tylko wtedy, gdy ich interesy ze sobą nie kolidują, pozostawiając jednocześnie sądowi ocenę czy kolizja taka zachodzi w konkretnej sprawie.

Sprzeczności między wyjaśnieniami współoskarżonych, uniemożliwiający ich obronę

przez jednego adwokata, mogą polegać nie tylko na wzajemnym obciążaniu się, ale również jedynie na sprzecznościach w zakresie relacji o przebiegu zdarzenia. Obrońca może bowiem stanąć przed potrzebą zaprezentowania Sądowi pozytywnej, odmiennej od postulowanej przez oskarżyciela wersji stanu faktycznego. Kwestia sprzeczności musi być oceniana w sposób zobiektywizowany, w tym znaczeniu, że u zewnętrznego obiektywnego obserwatora nie może zaistnieć uzasadniona podstawa do oceny, iż w występującym in concreto układzie procesowym nie da się usunąć obawy, iż wykonywanie przez jednego obrońcę obrony kilku oskarżonych doprowadzić mogło chociażby do konieczności kwestionowania wiarygodności wyjaśnień jednego z nich, z procesową szkodą dla jego interesów. Dla właściwego wykonywania obrony niezbędne jest stanowcze wykluczenie nawet przypuszczeń, iż mogło dojść do sytuacji, w której obrońca zmuszony był, czy to do ważenia interesów osób, którym udzielał pomocy prawnej, stawiając z różnych względów interes jednego z oskarżonych wyżej niż drugiego, czy też oceniania wagi i znaczenia wyjaśnień któregoś z oskarżonych przy uwzględnieniu interesów innego oskarżonego, któremu również udzielał wskazań w zakresie sposobu obrony. Dopiero wyeliminowanie takich zagrożeń pozwala uznać, że zachowane zostało prawo do rzeczywistej obrony w sytuacji, gdy ten sam obrońca broni kilku oskarżonych (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 7 grudnia 2006 r., II AKa 384/06, Legalis). Ocena wiarygodności poszczególnych wyjaśnień nie jest konieczna z perspektywy ustalenia

sprzeczności interesów oskarżonych w rozumieniu art. 85 § 1 k.p.k., gdyż tu wystarczającym jest stwierdzenie istnienia określonej treści wyjaśnień, których podważenie narusza interes procesowy współoskarżonego (wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 2 czerwca 2022 r., II AKa 45/22, Legalis).

W przedmiotowej sprawie obu oskarżonym postawiono powiązane ze sobą zarzuty, związane z pełnieniem określonych funkcji w gminie L., wójta gminy przez M. W. i skarbnika gminy przez E. O. (1). Zarzuty te dotyczą m. in. odpowiedzialności z tytułu zajmowania się sprawami majątkowymi gminy w kontekście dbałości o prawidłowe gospodarowanie środkami budżetowymi. Zakresem postępowania objęte są również kwestie związane z oceną prawidłowości działań oskarżonych w kontekście badania kompletności i rzetelności dokumentacji przedkładanej przez podatników do wniosku o umorzenie zaległości z tytułu podatku od nieruchomości wraz z odsetkami. Trafnie podnosi obrońca, że z uwagi na charakter zależności służbowej i praktykę przygotowywania dokumentów w strukturach samorządowych, w tym dokonywanie merytorycznej kontroli wniosków przez skarbnika gminy, sprzeczność interesów ma realny wymiar, a nie jedynie hipotetyczny. Szczególny charakter odpowiedzialności wynikający z układu wzajemnych stosunków na płaszczyźnie służbowej rodzi kolizję pomiędzy interesami oskarżonych, czego nie dostrzegł Sąd Okręgowy.

Na sprzeczność interesów wskazuje również treść wyjaśnień oskarżonej

M. W.. Oskarżona konsekwentnie nie przyznawała się do popełnienia zarzuconych jej czynów. W toku postępowania przedstawiła stanowisko co do zasadności stawianych zarzutów wskazując na udział (rolę) współoskarżonej E. O. w procesie podejmowania kwestionowanych decyzji. Choć procesowe stanowiska oskarżonych nie pozostają w relacji oczywistego wzajemnego wykluczenia, to jednak wyjaśnienia oskarżonej M. B.-W. zawierają elementy obciążające współoskarżoną E. O. (1), rzutujące na ocenę jej zachowania, co prowadzi do wniosku o sprzeczności interesów w rozumieniu art. 85 § 1 k.p.k. W toku przesłuchania w dniu 10 lipca 2019 r. oskarżona wyjaśniła: „Kierownik referatu przygotowania i realizacji podatków zarówno pani R. B. jak i pani M. S. analizowały wniosek i następnie konsultowały z panią skarbnik, która jest odpowiedzialna za kwestie budżetowe i która zawsze na takim wniosku przedstawia swoje rekomendacje. Prawdą jest, że w tych postępowaniach administracyjnych, dotyczących udzielania ulg podatnikom nie było dowodów jednoznacznych, wskazujących na interes podatnika czy społeczny (k. 3021, t. XV) i dalej: „Rekomendacja pani skarbnik i analiza z referatu podatkowego była dla mnie wystarczającą przesłanką do podejmowania przeze mnie decyzji...” (k. 3021v, t. XV). W toku posiedzenia w przedmiocie zastosowania tymczasowego aresztowania oskarżona M. B.-W., odnośnie procedury rozpoznawania wniosków o udzielenie ulg, wyjaśniła: „Wniosek wpływa do kancelarii urzędu, trafia do kierownika referatu podatkowego, który analizuje wniosek pod względem formalno-

prawnym, następnie wniosek trafia do pani skarbnik. Tam ma miejsce analiza budżetowa, po tej analizie pani skarbnik pisemnie rekomenduje sposób rozpoznania wniosku. Wtedy ten wniosek trafia do mnie i ja ostatecznie podejmuję decyzję. Zwykle jest tak, że akceptuję rekomendacje pani skarbnik, rzadko mam inne zdanie. Tak też było w tych przypadkach. Istotne jest to, że do czasu kontroli CBA, pani kierownik wraz panią skarbnik nie zbierały dodatkowych dowodów potwierdzających ważny interes publiczny. Badały jedynie dokumentację, którą składa wnioskodawca wraz z formularzem. Naszym błędem, jak okazało się po kontroli, że nie zbieraliśmy dowodów pisemnych, które potwierdzałyby ważny interes publiczny. W trakcie kontroli CBA podjęłam zarządzenie, które natychmiast wdrożyłam w życie, dotyczące bardzo szczegółowego sposobu rozpoznawania wniosków o ulgę z uwzględnieniem żądania dokumentów potwierdzających ważny interes publiczny (k. 3028, t. XV), a także: „Potwierdzam, że nie zbieraliśmy tych dokumentów przy umorzeniach podatków, jakie są wskazane we wniosku, ale to analizowaliśmy” (k. 3029, t. XV). Tę wersję oskarżona konsekwentnie podtrzymywała w postępowaniu przygotowawczym i do zakończenia procesu sądowego (k. 4099-4099v, t. XXI). Dokonując zaś oceny tych wyjaśnień Sąd Okręgowy uznał je w tym zakresie za wiarygodne przyjmując je za podstawę ustaleń w sprawie (vide uzasadnienie wyroku).

Okoliczności wynikające z wyjaśnień oskarżonej M. W. wskazują zatem na zaistnienie przesłanek, o których mowa w art. 85 § 1 i 2 k.p.k. Trzeba mieć na względzie, że wyjaśnienia

oskarżonych podlegają ocenie sądu powołanego do rozpoznania sprawy. Sąd meriti bierze pod uwagę wszystkie zgromadzone w sprawie dowody, do których bezsprzecznie zaliczyć również należy wyjaśnienia oskarżonych, które należy ocenić przy uwzględnieniu zasad wynikających z art. 7 k.p.k. Wyjaśnienia złożone przez M. B.-W. mogą doprowadzić do ustaleń obciążających oskarżoną E. O., która przecież nie przyznała się do popełnienia zarzucanych jej czynów twierdząc, że podjęte przez nią działania i decyzje były prawidłowe i uzasadnione (k. 3833-3834, t. XIX, k. 4099v, t. XXI i k. 4302-4304, t. XXII).

Ocena tej sytuacji procesowej (in concreto) wskazuje na sprzeczność interesów w prowadzeniu obrony oskarżonych przez tego samego obrońcę, jak również wykonywaniu zastępstwa procesowego poprzez wzajemne substytuowanie się obrońców na poszczególnych terminach rozpraw. Oczywisty konflikt interesów między oskarżonymi wykluczał umożliwienie reprezentowania obu oskarżonych przed Sądem przez tego samego obrońcę. W judykaturze zasadnie podnosi się, że ilekroć wyjaśnienia jednego z oskarżonych lub dowody przezeń powoływane i ich ocena godzą w interes drugiego oskarżonego rodzi się kolizja interesów, która nie pozwala, aby jeden obrońca bronił obu oskarżonych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 października 1971 r., V KRN 375/71, LEX nr 18369). Taki stan unicestwia rolę obrońcy w procesie, bo czyni – co oczywiste – jednoczesną obronę obydwu oskarżonych pozostających w konflikcie zdaniem obiektywnie niemożliwym do wykonania. Uznaje

się, że prawo do obrony nie jest realizowane, gdy jeden obrońca broni kilku oskarżonych, których interesy procesowe są sprzeczne, między którymi zachodzi konflikt w sposobie dowodzenia swego stanowiska w odniesieniu do stawianych im w sprawie zarzutów (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 26 stycznia 2016 r., II AKa 292/15, Legalis).

Kolizja interesów, o której mowa w art. 85 § 1 k.p.k., uniemożliwiająca reprezentowanie przez tego samego obrońcę dwóch lub więcej oskarżonych zachodzi również wtedy, gdy obrona jednego wymaga podważenia zaufania do twierdzeń drugiego nawet tylko z pewnej fazy postępowania lub twierdzeń z pozoru ubocznych, przez co prowadzić może do postawienia go w niekorzystnej sytuacji procesowej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2002 r., II KKN 229/00, Legalis).

W przedmiotowej sprawie doszło zatem do naruszenia prawa oskarżonych do obrony wynikającego z art. 6 k.p.k. w zw. z art. 85 § 1 k.p.k. Z uwagi na gwarancyjną funkcję tego przepisu kolizja interesów musi mieć charakter obiektywny i z tego względu jest niezależna od woli oskarżonego, zarówno co do wyboru obrońcy, jak też realizacji określonej taktyki procesowej. Do należytego sprawowania obrony obrońca powinien mieć pełną i nieskrępowaną możliwość posługiwania się materiałem dowodowym, o którym wiedzę powziął w ramach realizowanej funkcji. Reprezentowanie zatem przez jednego obrońcę dwóch lub więcej oskarżonych, których interesy pozostają w sprzeczności, sprowadza

się jedynie do obrony formalnej, a nie materialnej, stanowi naruszenie prawa do obrony oraz decyduje o nieważności legitymacji obrońcy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2006 r., II KK 466/04, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2013 r., III KK 256/13 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2017 r., II KK 224/17., OSNKW z 2018 r., zeszyt 4, poz. 30). Prawo do obrony rozpatrywane jest w dwóch aspektach: obrony formalnej, przez którą rozumie się procesową działalność obrońcy oskarżonego oraz obrony materialnej rozumianej jako działalność samego oskarżonego. W aspekcie obrony formalnej dla właściwego wykonywania obrony niezbędne jest stanowcze wykluczenie nawet przypuszczeń, że czynności obrończe wykonywane są w warunkach konfliktu interesów (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 12 kwietnia 2011 r., II AKa 45/11, Legalis).

Sąd ograniczył rozpoznanie apelacji obrońcy oskarżonej M. B.-W. do wyżej omówionego uchybienia, ponieważ było to wystarczające do wydania orzeczenia. Naruszenie prawa do obrony skutkowało uchynieniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania także w stosunku do oskarżonej E. O. (1), gdyż te same względy przemawiały za uchynieniem wyroku na rzecz tej oskarżonej. Prowadzenie obrony w warunkach kolizji interesów, o której mowa w art. 85 § 1 k.p.k., skutkowało pozbawieniem oskarżonych prawa do obrony. Naruszenie przepisów postępowania w tym zakresie ma charakter rażący, zaś - z uwagi na rangę zasad, których dotyczyło - należy przyjąć,

iż miało ono istotny wpływ na treść orzeczenia. Naruszenie normy procesowej, o której mowa w art. 6 k.p.k. rodzi poważne konsekwencje, poddając w wątpliwość rzetelność procesu i trafność wydanego w sprawie rozstrzygnięcia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 2015 r., III KK 309/15, LEX nr 1943849).

Z kolei w odniesieniu do apelacji prokuratora zasadny okazał się zarzut obrazy przepisów prawa materialnego, tj. art. 102 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. poprzez niezasadne umorzenie postępowania karnego w odniesieniu do czynu z art. 231 § 1 k.k. zarzuconego oskarżonej M. B.-W. w pkt V aktu oskarżenia na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. Trafnie wywodzi prokurator, że termin przedawnienia karalności czynu winien być ustalony na podstawie art. 102 k.k. w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 15 stycznia 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2016 r., nr 189) obowiązującym w dacie orzekania. W realiach sprawy przyjęcie przez Sąd, że ze względu na treść art. 4 § 1 k.k. wpływ okresu przedawnienia przedmiotowego czynu należy ustalać według ustawy obowiązującej w czasie czynu należy uznać za nietrafny. Zgodnie z treścią art. 2 ustawy z dnia 15 stycznia 2016 r. do czynów popełnionych przed dniem wejścia w życie tej ustawy stosuje się przepisy o przedawnieniu w brzmieniu nadanym tą ustawą, chyba że termin przedawnienia już upłynął. Powołując się stanowisko Sądu Najwyższego (postanowienia z dnia 20 października 2020 r. w sprawie V K 375/20 i 26 października 2017 r. w sprawie II K 192/17) wskazać należy, że jeżeli do dnia zmiany przepisów o przedawnieniu, tj. do 2 marca

2016 r., nie nastąpiło przedawnienie, kwestię przedawnienia karalności czynu należy oceniać według art. 101 k.k. i 102 k.k. w brzmieniu obowiązującym w dacie orzekania i to niezależnie od tego czy dla oceny prawnej konkretnego zachowania konieczne jest odwołanie się do reguły kolizyjnej określonej w art. 4 § 1 k.k. W tym stanie rzeczy umorzenie postępowania wobec oskarżonej o czyn z art. 231 § 1 k.k. zarzucony w pkt V aktu oskarżenia na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. z ustaleniem, że termin przedawnienia karalności tego czynu upłynął w dniu 17 października 2018 r. było nieprawidłowe.

Z uwagi na to, że rozpoznanie wyżej omówionych zarzutów było wystarczające do wydania orzeczenia, stosownie do treści art. 436 k.p.k., rozpoznanie apelacji ograniczono do wskazanych wyżej uchybień. Merytoryczna ocena i ustosunkowanie się do pozostałych zarzutów podniesionych w środkach odwoławczych byłoby przedwczesne.

Wniosek

Apelacja prokuratora

Uchylenie wyroku w części dotyczącej oskarżonej M. B.-W. w zakresie czynu opisanego w punkcie V aktu oskarżenia, co do którego umorzono postępowanie karne (pkt 6 wyroku) i w tym zakresie przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania

Zmiana wyroku w części dotyczącej rozstrzygnięcia o karze poprzez jej zaostrzenie do 2 lat i 6 miesięcy oraz orzeczenie obowiązku naprawienia

zasadny

częściowo zasadny w odniesieniu do wniosku o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania

niezasadny

szkody wyrządzonej czynem z art. 296 § 3 k.k.

Apelacje obrońców oskarżonych

Uniewinnienie oskarżonych od popełnienia zarzuconych czynów, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Zwięźle o powodach uznania wniosku za zasadny, częściowo zasadny albo niezasadny.

Zasadny okazał się wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, z przyczyn omówionych w części 3.1. uzasadnienia.

Naruszenie podstawowego prawa oskarżonego, jakim jest prawo do obrony w procesie karnym, z reguły ma wpływ na treść wyroku, dotykając in concreto całego przewodu sądowego, co skutkuje koniecznością jego ponownego przeprowadzenia w warunkach zapewniających każdej z oskarżonych prawa do korzystania z pomocy obrońcy w znaczeniu materialnym. Nakazywało to uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie. W odniesieniu do czynu opisanego w pkt V aktu oskarżenia (zarzut z art. 231 § 1 k.k. dotyczący M. B.-W.) uchylenie wyroku w tej części było również spowodowane niezasadnym umorzeniem postępowania karnego z powodu przedawnienia karalności czynu.

Pozostałe wnioski (prokuratora co do orzeczonej wobec oskarżonej M. B.-W. kary i obrońców o uniewinnienie oskarżonych od popełnienia zarzuconych czynów), jako przedwczesne lub bezprzedmiotowe nie mogły zostać poddane ocenie.

4. OKOLICZNOŚCI PODLEGAJĄCE UWZGLĘDNIENIU Z URZĘDU	
4.1.	
Zwięźle o powodach uwzględnienia okoliczności	
5. ROZSTRZYGNIĘCIE SĄDU ODWOŁAWCZEGO	
1.7. <u>Utrzymanie w mocy wyroku sądu pierwszej instancji</u>	
5.1.	Przedmiot utrzymania w mocy
Zwięźle o powodach utrzymania w mocy	
1.8. <u>Zmiana wyroku sądu pierwszej instancji</u>	
5.2.	Przedmiot i zakres zmiany
Zwięźle o powodach zmiany	
1.9. <u>Uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji</u>	

1.1.7. Przyczyna, zakres i podstawa prawna uchylecia		
5.3.1.1.		# art. 439 k.p.k.
Zwięzłe o powodach uchylecia		
5.3.1.2.	Konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości – uchylene wyroku w całości w stosunku do oskarżonej M. B.-W. i E. O.	# art. 437 § 2 k.p.k.
Zwięzłe o powodach uchylecia		
<p>Uchybienia procesowe związane z naruszeniem prawa oskarżonych do obrony, które z przyczyn omówionych w uzasadnieniu, nie miały zapewnionej realnej obrony w toku postępowania przed Sądem I instancji. Stwierdzone uchybienie ma taką wagę i charakter, że skutkuje uchyleniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. Zachodzi konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w pełnym zakresie. Reprezentowanie przez jednego obrońcę dwóch lub więcej oskarżonych, których interesy pozostają w sprzeczności, sprowadza się jedynie do obrony formalnej, a nie materialnej, co jest sprzeczne z zasadą wyrażoną w art. 6 k.p.k. w zw. z art. 42 ust. 2 Konstytucji RP i art. 85 § 1 k.p.k. Prowadzenie obrony w warunkach kolizji interesów decyduje o nieważności legitymacji dotychczasowego obrońcy skutkując pozbawieniem oskarżonego prawa do obrony.</p>		

5.3.1.3.	Konieczność umorzenia postępowania	# art. 437 § 2 k.p.k.
Zwięźle o powodach uchylenia i umorzenia ze wskazaniem szczególnej podstawy prawnej umorzenia		
5.3.1.4.		# art. 454 § 1 k.p.k.
Zwięźle o powodach uchylenia		
<p>Uchybienie związane z obrazą prawa materialnego, tj. art. 102 k.k., skutkujące niezasadnym umorzeniem postępowania karnego wobec oskarżonej M. B.-W. z ustaleniem, że nastąpiło przedawnienie karalności czynu z pkt V aktu oskarżenia. Brak podstaw do rozstrzygnięcia o odpowiedzialności karnej w tym zakresie w postępowaniu odwoławczym z uwagi na zakaz określony w art. 454 § 1 k.p.k., a przy tym konieczność uchylenia wyroku w całości wobec oskarżonych M. B.-W. i E. O. i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania z przyczyn wskazanych w uzasadnieniu. Brak jednoznacznych podstaw do uniewinnienia oskarżonej.</p>		
<p>1.1.8. Zapatrywania prawne i wskazania co do dalszego postępowania</p>		
<p>Formułując wytyczne, co do dalszego toku postępowania należy ograniczyć się do zalecenia ponownego rozpoznania sprawy w postępowaniu przed Sądem I instancji w sposób zgodny z wymogami kodeksu postępowania karnego, w szczególności przy</p>		

zapewnieniu oskarżonym prawa do realnej obrony nie dopuszczając ponownie do sytuacji stanowiącej podstawę uchylecia zaskarżonego wyroku.

Stwierdzenie sprzeczności interesów między oskarżonymi bronionymi przez tego samego obrońcę wyklucza możliwość wykonywania przez tego obrońcę w tej sprawie dalszej obrony którejkolwiek z oskarżonych, między którymi stwierdzono sprzeczność.
Przepis art. 85 § 2 k.p.k. mówiący o ustanowieniu innych obrońców należy rozumieć jako wymóg, by obrońca, który dotąd bronił obie oskarżone ustąpił z procesu, a obronę każdej z nich objął inny obrońca.

Rozpoznając sprawę ponownie, Sąd Okręgowy przeprowadzi postępowanie dowodowe na nowo w całości. Należy zatem przesłuchać oskarżone na okoliczności objęte zarzutami, o ile stawia się na rozprawę i nie skorzystają z prawa do odmowy składania wyjaśnień. W celu szczegółowego wyjaśnienia okoliczności sprawy koniecznym jest przesłuchanie w charakterze świadków tych wszystkich osób, które dotychczas składały zeznania na rozprawie. Należy przeprowadzić postępowanie dowodowe w zakresie niezbędnym do ustalenia i wyjaśnienia roli oskarżonych w odniesieniu do zarzuconych im czynów. W przedmiotowej sprawie wnikliwej analizy wymagają tak dowody o charakterze osobowym, jak też dowody z dokumentów oraz sporządzone opinie. Wszystkie dowody po ich prawidłowym przeprowadzeniu na rozprawie

należy poddać wszechstronnej ocenie, zgodnie z wymogami, o których mowa w art. 7 k.p.k. Dokonując zaś oceny prawnej zachowania oskarżonych należy mieć w polu uwagi twierdzenia i zarzuty podniesione w środkach odwoławczych. Jeśli chodzi o nowe dowody i weryfikację okoliczności, na które powołują się obrońcy oskarżonych, to Sąd I instancji rozważy potrzebę ich przeprowadzenia w celu wyjaśnienia sygnalizowanych wątpliwości. Dopiero tak przeprowadzone ponownie postępowanie, w toku którego zostaną przeprowadzone wszystkie istotne w sprawie dowody, przy zapewnieniu oskarżonym prawa do realnej obrony, pozwoli Sądowi I instancji wypracować przekonanie co do faktycznej podstawy rozstrzygnięcia tak, aby z kolei ostateczne stanowisko Sądu meriti pozostawało pod ochroną art. 7 k.p.k. i dawało Sądowi Apelacyjnemu możliwość przeprowadzenia prawidłowej kontroli instancyjnej wyroku.

1.10. **Inne rozstrzygnięcia zawarte w wyroku**

Punkt rozstrzygnięcia z wyroku

Przytoczyć okoliczności

6. Koszty Procesu

Punkt rozstrzygnięcia z wyroku

Przytoczyć okoliczności

Brak podstaw do orzekania o kosztach procesu wobec uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

7. PODPIS

SSA Anna Zdziarska SSA Dorota Radlińska SSO del. Anna Grodzicka

1.11. <u>Granice zaskarżenia</u>			
Kolejny numer załącznika	1		
Podmiot wnoszący apelację	Obrońca oskarżonej M. W.		
Rozstrzygnięcie, brak rozstrzygnięcia albo ustalenie, którego dotyczy apelacja	Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 26 kwietnia 2021 r. w sprawie XVIII K 337/19 - skazanie		
1.3.1. <u>Kierunek i zakres zaskarżenia</u>			
# na korzyść # na niekorzyść	# w całości		
# w części	#	co do winy	
#	co do kary		
#	co do środka karnego lub innego rozstrzygnięcia albo ustalenia		
1.3.2. <u>Podniesione zarzuty</u>			
Zaznaczyć zarzuty wskazane przez strony w apelacji			
#	art. 438 pkt 1 k.p.k. – obraza przepisów prawa materialnego w zakresie		

	kwalfikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu	
#	art. 438 pkt 1a k.p.k. – obraza przepisów prawa materialnego w innym wypadku niż wskazany w art. 438 pkt 1 k.p.k., chyba że pomimo błędnej podstawy prawnej orzeczenie odpowiada prawu	
#	art. 438 pkt 2 k.p.k. – obraza przepisów postępowania, jeżeli mogła ona mieć wpływ na treść orzeczenia	
#	art. 438 pkt 3 k.p.k. – błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, jeżeli mógł on mieć wpływ na treść tego orzeczenia	
#	art. 438 pkt 4 k.p.k. – rażąca niewspółmierność kary, środka karnego, nawiązki lub niesłusznego zastosowania albo niezastosowania środka zabezpieczającego, przepadku lub innego środka	
#	art. 439 k.p.k.	
#	brak zarzutów	
<u>1.4. Wnioski</u>		
#	Uchylenie	# Zmiana

1.12. <u>Granice zaskarżenia</u>			
Kolejny numer załącznika	2		
Podmiot wnoszący apelację	Obrońca oskarżonej E. O. (1)		
Rozstrzygnięcie, brak rozstrzygnięcia albo ustalenie, którego dotyczy apelacja	Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 26 kwietnia 2021 r. w sprawie XVIII K 337/19 - skazanie		
<u>1.3.1. Kierunek i zakres zaskarżenia</u>			
# na korzyść # na niekorzyść	# w całości		
# w części	#	co do winy	
#	co do kary		
#	co do środka karnego lub innego rozstrzygnięcia albo ustalenia		
<u>1.3.2. Podniesione zarzuty</u>			
Zaznaczyć zarzuty wskazane przez strony w apelacji			
#	art. 438 pkt 1 k.p.k. – obraza przepisów prawa materialnego w zakresie kwalifikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu		

#	art. 438 pkt 1a k.p.k. – obraza przepisów prawa materialnego w innym wypadku niż wskazany w art. 438 pkt 1 k.p.k., chyba że pomimo błędnej podstawy prawnej orzeczenie odpowiada prawu	
#	art. 438 pkt 2 k.p.k. – obraza przepisów postępowania, jeżeli mogła ona mieć wpływ na treść orzeczenia	
#	art. 438 pkt 3 k.p.k. – błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, jeżeli mógł on mieć wpływ na treść tego orzeczenia	
#	art. 438 pkt 4 k.p.k. – rażąca niewspółmierność kary, środka karnego, nawiązki lub niesłusznego zastosowania albo niezastosowania środka zabezpieczającego, przepadku lub innego środka	
#	art. 439 k.p.k.	
#	brak zarzutów	
1.4. Wnioski		
#	Uchylenie	# Zmiana

1.13. <u>Granice zaskarżenia</u>	
----------------------------------	--

Kolejny numer załącznika	3		
Podmiot wnoszący apelację	Prokurator		
Rozstrzygnięcie, brak rozstrzygnięcia albo ustalenie, którego dotyczy apelacja	Rozstrzygnięcie co do czynu opisanego w pkt V a.o. (umorzenie postępowania) oraz co do kary orzeczonej wobec M. B.-W.		
<u>1.3.1. Kierunek i zakres zaskarżenia</u>			
# na korzyść # na niekorzyść	# w całości		
# w części	#	co do winy	
#	co do kary		
#	co do środka karnego lub innego rozstrzygnięcia albo ustalenia		
<u>1.3.2. Podniesione zarzuty</u>			
Zaznaczyć zarzuty wskazane przez strony w apelacji			
#	art. 438 pkt 1 k.p.k. – obraza przepisów prawa materialnego w zakresie kwalifikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu		
#	art. 438 pkt 1a k.p.k. – obraza przepisów prawa		

	materialnego w innym wypadku niż wskazany w art. 438 pkt 1 k.p.k., chyba że pomimo błędnej podstawy prawnej orzeczenie odpowiada prawu		
#	art. 438 pkt 2 k.p.k. – obraza przepisów postępowania, jeżeli mogła ona mieć wpływ na treść orzeczenia		
#	art. 438 pkt 3 k.p.k. – błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, jeżeli mógł on mieć wpływ na treść tego orzeczenia		
#	art. 438 pkt 4 k.p.k. – rażąca niewspółmierność kary, środka karnego, nawiązki lub niesłusznego zastosowania albo niezastosowania środka zabezpieczającego, przypadku lub innego środka		
#	art. 439 k.p.k.		
#	brak zarzutów		
<u>1.4. Wnioski</u>			
#	Uchylenie	#	Zmiana